

Van geen wijken weten

Een hybride historiserend dialogisch de/constructief twistgesprek over de sociale impactfactor in 25 jaar sociaal wijkzwoegen

Door:

Carla Kolner, zelfstandig preventie-onderzoeker

Ard Sprinkhuizen, onderzoeker Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht

Op de begeleidende ppt draait een beeldverhaal mee

Ard:

Beste mensen. Bijzonder om bij deze gelegenheid iets te mogen vertellen over de wijkaanpak en het sociaal domein, en ihb iets over de preventieve werking ervan. We zouden een flitsende historische terugblik vanuit het sociaal domein kunnen presenteren. Dat doen we niet. We zouden ook een scherpe analyse kunnen presenteren van de stand van zaken van de wijkaanpak in het sociaal domein. Dat doen we ook niet. We zouden ook kunnen improviseren op het thema. Dat besparen we u ook. Wat gaan we wel doen: u lastig vallen met een uitgeschreven dialoog. Het voordeel is dat we binnen de tijd blijven. Wat we normaal gesproken nooit doen. Maar dat scheelt ons ongemakkelijk geschuif en gepijnigde blikken van Willem. Het nadeel is dat we onszelf opzadelen met een onnatuurlijke boodschap. Dus. Carla: reageer eens spontaan:

Carla:

Ha Ard. Op zich leuk om dit samen met jou te doen hoor. Maar waarom heb je in vredesnaam zo'n doorgedraaide titel op onze openingsdia gezet? Ik heb nu al de neiging om af te haken. Wat op zich weer een prestatie is. Want de wijk is een verleidelijk kader. Je moet toch wat om je leven zin te geven... 😊

Ard:

Nou en of. Zonder de wijk had het LPB niet eens bestaan. En had Willem Stam misschien niet eens écht bestaan. Misschien ergens kwijnend en eenzaam op een obscure locatie in Nieuw Den Helder, maar dat was het dan wel. En, zo bedacht ik me, want terugblikken hoort bij zo'n jubileum, dan hadden wij elkaar niet eens ontmoet...

Carla:

En daar moet ik dan blij mee zijn? Af en toe word ik helemaal gek van je. Je weet van geen wijken, en dan beweert jij vervolgens dat ik uit m'n nek klets... Zelden zo'n eigenwijze collega meegemaakt... En trouwens Den Helder obscuur? Den Helder heeft juist alle capaciteiten om een Blue Zone te worden, waar mensen makkelijk topfit 100 jaar oud worden zonder eenzaam te zijn. Wie wil dat niet? Alhoewel...jij misschien niet.....en dat snap ik dan ook wel weer 😊

Ard:

Het is jammer dat je tegenwoordig geen 'ja maar' meer mag zeggen, alles moet maar in het positieve getrokken worden. Maar bij een 25 jarig-jubileum vind ik dat ik wel weer eens luidruchtig mag ja-maren... Ik weet trouwens nog goed dat Els Diepenmaat ons in Heemskerk aan elkaar voorstelde, toen je een bijeenkomst organiseerde over de wijkaanpak vanuit het Kenniscentrum Wmo en Wonen...

Carla:

Tsjonge...ja dat waren mooie tijden. Dat moet in 2010 of 2011 zijn geweest. Maar die jaren daarvoor kon je me nog veel meer in de wijk vinden. Toen was ik een aantal jaren nauw betrokken bij een landelijk pilot project in 9 gemeenten onder de titel '*Wmo in de buurt (2005- 2010)*' dat we in opdracht van VWS uitvoerden. Dat project lag mij, want ik ben ook van de gezondheid en de preventie he....en van het verbinden, dat weet je toch.....Behalve aandacht voor '*schoon, heel en veilig*' stimuleerden we dus volop het gesprek over de *gezondheid* en het *welbevinden* van alle wijkbewoners en legden we contacten met de GGD om helder te krijgen welke risicogroepen in de wijk aanwezig zijn en welke problemen er '*achter de voordeur*' spelen en hoe je deze tijdig in het vizier kan krijgen. Ik herinner mij uit de vele sessies in achterafzaaltjes met burgers vooral de enorme karrevrachten aan post-it, geeltjes, die we naar binnen en weer naar buiten kruierden. Maar de buurtbewoners hadden in die tijd niet veel oog voor '*kwetsbare doelgroepen*' in de wijk' (behalve als ze veel overlast bezorgden) en bepaald *geen vraag naar preventie*. Voor zover die al bestaat vanuit bewoners... Een aanpak tegen '*eenzaamheid van ouderen*' of '*armoede in migrantengezinnen*' kwam destijds niet op de lijstjes voor. De burger vroeg vooral om, '*betere verlichting*', '*een bankje in het park*', '*de aanpak van dat ene gevaarlijke kruispunt*', een acute en effectieve aanpak van

'hondenpoep op straat', het verbeteren van de *'veiligheid'*, het aanpakken van overlast door *'hangjongeren'* en *'verloedering van de openbare ruimte'* en om het *'fysiek verbeteren van woningen'*... De top 10 van de *'ergernissen'* in de wijk zo noemde Jos van der Lans dat destijds in het Woninkrijk der Bloemstraters. En de GGD maar cijfers aanleveren, maar daar waren de bewoners niet zo van onder de indruk.

Ard:

Ja, daar ging je met al je mooie sociale intenties, nota bene vanuit het eerste prestatieveld van de Wmo. Leefbaarheid in wijken, buurten en dorpen. Wijkbeleid is ook altijd een beetje maanziek geweest... dan weer eb, dan weer vloed. En als het de zee zich terugtrekt, dan is het zand ineens weer strakgetrokken... En kunnen we weer met een schone lei beginnen. Van kennisaccumulatie is vaak nauwelijks sprake. Als voormalig redacteur van de canon sociaal werk en met dertig jaar rondrommelen in het sociaal domein spin ik daar vaak garen bij. Ik kan zomaar in de herhaling vervallen zonder dat iemand het merkt. Maar het is wel een dingetje met de wijk. Als je bewoners *'zomaar'* aan het woord laat, dan glij je snel uit over de poep op de stoep. Wat dat betreft waren de jaren van verzuiling een verademing. Je kon zonder veel scrupules inzetten op het verheffen van het volk, op het opvoeden tot gemeenschapszin, aanzetten tot het naleven van traditionele waarden. Je zag dat ook terug in het wijkenbeleid, soms wat rigoureuus: woonscholen, onmaatschappelijkheidsbestrijding, opbouwwerk in bijzondere situaties. Een maakbaarheidsideaal in de praktijk gebracht waar sommigen nu hun vingers bij af zouden likken... En al die ambitieuze landelijke en lokale programma's: Heel de Buurt, Sociaal-Fysieke Wijkaanpak, De buurt voor alle leeftijden... Gezaaid, en maar voor een deel geoogst...

Carla:

Echt zo vermoeiend om met zo'n oude man in dialoog te moeten. Altijd maar dat verleden oprakelen en die idealen. Ik zie een pot met goud aan het eind van de wijkende regenboog... Ja, positieve gezondheid is nu zo'n nieuw toverwoord, maar ik kom ook woorden als *'gezondheidswelzijn'* en *'biopsychosociaal'* tegen. Die taal alleen al... Ik hou vooral van het *'sociale'*. Maar hoop wel dat we dat straks de spreekwoordelijke *'arm om de schouder'* niet als *'effectieve interventie'* gaan zien en evidence based moeten verantwoorden. Stel je voor! Laten we vooral normaal blijven doen!

Wat ik ook altijd mooi heb gevonden, is dat in het 'sociale' van de wijkaanpak allerlei professies en initiatieven elkaar afwisselden. Opbouwwerkers, wijkagenten, woonconsulenten, sociaal ondernemers, sportverenigingen, brede scholen, kerken, moskeeën, bewonersinitiatieven, wijkverpleegkundigen... In de loop van de tijd zie je telkens andere professies het voortouw nemen. En nu zie je ook nog een echt vernieuwende bundeling in de sociale teams... Al is het ook een beetje het Zeelands model...

Ard:

Het Zeelands model?

Carla:

Luctor et emergo: ik worstel en kom boven. Dat lieten we toch ook mooi zien in ons Doolhof verhaal – naar aanleiding van ons 5 jarige onderzoek naar sociaal wijkteams dat we in 15 gemeenten in Noord-Holland uitvoerden. Oftewel: zwemmen of verzuipen. Nou we hebben menigeen ook echt zien verzuipen toen. Ik zie ze nog zo voor me – die uitgeputte wijkteam medewerkers die nauwelijks aan hun preventieve taken toekwamen door al die caseload.

Ard:

Duh. Voorlopig is er nog veel behoefte aan zwemles... .. Ik heb de transformaties in het sociaal domein ooit wel eens beschreven als 'de sociale deltawerken'. Dus in die zin begrijp ik het Zeelands Model dan ook wel weer.

Carla:

Ja hoor. Jij bent altijd van het half lege glas. Ik gelukkig van het half volle. Dus samen zijn we wel een glas vol. Wat ik mooi vind aan de kansen die er nu liggen: echt in samenhang op lokaal niveau inzetten op de kracht van de buurt. Het echt oppakken van de preventiekracht, van de veerkracht in wijken en buurten, en vooral het koesteren van het normale leven en de laagdrempeligheid. 'Want het zijn de kleine dingen die het doen...' Ik zie juist kansen om de samenwerking tussen het sociale domein en het gezondheidsdomein nu eens echt inhoudelijk in te vullen. Ik zag laatst een mooi voorbeeld in Dordrecht waar huisartsen en de POH GGZ mensen goed doorverwijzen naar welzijn. Geen pillen maar kijken wat mensen echt willen. Met een 90 jarige vrouw naar Ajax omdat dat haar laatste wens was. Prachtig. Met visie, een beetje aandacht en eenvoud moet het lukken....

Ard:

Ja hoor... *“Maar doodslaan deed hij niet, want tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren, en ook weemoedigheid, die niemand kan verklaren”*. Ik werk onder andere bij het lectoraat van Alie Weerman, GGZ en Samenleving. Dat gaat ook over ambulantisering van mensen met een psychiatrische aandoening. Alie vraagt terecht aandacht voor de onvermijdelijke tragiek van het leven. En zeker voor een deel van deze mensen is dat ‘de hel’. De wijk, de buurt is vaak een ongemakkelijke arena. En overigens niet alleen voor deze groepen. Ook voor ‘de normale mens’. Ik wil geen party-pooper zijn, hoor. Maar dit geluid moet ook gewoon klinken. Een grappige anekdote: ik schreef ooit een artikel onder de titel ‘Op Achterstand’ in ‘De Overlastpost Extra’ over werken in wijken. Een uitgave van het ministerie van BZK in 1999. Toen kon je nog eens onbekommerd chagrijnig zijn...

Carla:

Ja, dat ken ik wel van je. Maar je krijgt me echt niet uit m’n evenwicht. *In het ogenschijnlijk vreemde schuilt het normale*. Mensen met psychiatrische problemen zijn bijzonder en hebben dus bijzondere dingen nodig. Maar ze zijn ook gewoon, net mensen, en een warm bad is voor niemand slecht he. En met dat warme bad bedoel ik *een sterke sociale basis*. Ik ben ervan overtuigd dat we, zeker door de komende jaren écht te investeren in de sociale basis, in de civil society, maar ook in sociale basisvoorzieningen als een goede openbare ruimte: mooie pleinen en veel groen, want daar worden mensen gelukkig van, laagdrempelige inloopvoorzieningen, sport- en spel activiteiten, goed jongerenwerk, georganiseerde wandelgroepen, een levendige bedrijvigheid, samenlevingsopbouw, en vooral ook veel aandacht voor gastvrijheid voor kwetsbare bewoners, we er echt wat van kunnen maken. Investeer je daar niet in, met de wensen van bewoners als vertrekpunt, maar ook vanuit wijsheid en visie dan is dat **‘pennywise maar preventiefoolish’**. Ik wil ergens in blijven geloven! De wijk, de buurt, het dorp zijn daartoe écht reële integratiekaders, om de vraag van de socioloog Van Doorn uit 1955 maar eens te beantwoorden. Om je maar eens een oud koekje van eigen deeg te serveren.

Ard:

Je wordt bedankt. Ik ga er op kauwen...

Carla: Op de volgende 25 jaar!

Ard: Dan klinkt vast een radicaal ander verhaal ☺. LPB proficiat!